

Onemocnění dutiny ústní představuje v ordinacích významnou část zdravotních problémů u drobných savců.

Morčata mají dutinu ústní úzkou a poměrně dlouhou. Spodní čelist (mandibula) je výrazně širší než čelist horní (maxila). Zuby tedy nerostou kolmo, ale horní rostou mírně laterálně (směrem ven) a dolní naopak směrem mediálním (dovnitř do dutiny ústní). Chrup morčete má celkem 20 zubů, tvoří ho řezáky (někdy zvané hlodáky), zuby třenové a stoličky. Zuby, které neustále přirůstají, nazýváme hypselodontní. U některých druhů jsou hypselodontní pouze řezáky (potkan, myš, křeček, pískomil), u jiných celý chrup (morče, činčila, osmák a králík). Obrušují se o potravu a protilehlé zuby o sebe navzájem. Stoličky morčat přirůstají v průměru o 0,02 mm za den.

Řezáky mají sklovinu pouze na přední straně zubů, čímž je při obrušování zajištěn vznik velmi ostré hrany potřebné pro hlodání. Dolní řezáky jsou o polovinu až dvě třetiny delší než horní. Někdy bohužel dochází k mylnému zkrácení dolních řezáků i přesto, že to není nutné. Zvířeti je tím omezeno až znemožněno uchopení a hlodání potravy.

Příčiny přerůstání zubů u morčat jsou multifaktoriální, tzn. většinou se jich sejde několik. Vývoj a postavení zubů v dentici je sice dán geneticky, ale samozřejmě je výrazně ovlivněn okolními vlivy. Hlavní roli hraje složení a struktura diety.

Nesprávná skladba (nedostatek kvalitního okusu, nedostatek strukturované vlákniny, hypovitaminóza C a A...) může způsobit metabolické onemocnění (př. hypokalcémie, sekundární nutriční hyperparatyreóza), které zpětně ovlivní stav chrupu a způsobí malokluzi (chybné postavení zubu v dentici). Malokluze řezáků způsobí narušení mechaniky pohybu čelistí a následně nedostatečné obrušování zadních zubů, tím pádem přerůstání třenových zubů a stoliček.

Setkáváme se také s traumatickým poraněním zubů nebo čelistí po pádu, hryzání mříží apod. V menší míře se vyskytují neoplazie dutiny ústní a infekční onemocnění.

Přerostlé řezáky často odhalí samotný chovatel pouhým pohledem, podstatně horší to je s přerůstáním zubů třenových a stoliček. Tento problém se zpočátku projevuje méně specificky. Nejčastěji je to snížený příjem krmiva, postupné hubnutí, vybíravost v jídle (morče začne preferovat měkké kousky potravy, např. jen vykusuje střed okurky apod.). Díky nevyvážené stravě se zhoršuje kvalita srsti, dochází k poruchám trávení- průjmu a někdy i tympanii. Chlupy kolem tlamičky jsou často slepené vytékajícími slinami, někdy se tu vytvoří sekundární zánět kůže, který může být bolestivý a dále snižovat příjem potravy. Ke změnám však dochází i uvnitř organismu, díky narušení metabolismu se rozvíjí lipidoza jater. Ta může vyústit v jaterní selhání a dokonce způsobit i úhyn morčete.

Co tedy dělat, pokud morče nemůže jíst?

Pokud morčátko méně přijímá potravu, přiběhne k misce, ale nesní její obsah, abnormálně dlouho žvýká jedno stéblo, více sliní nebo je najednou vybíravé, určitě se vydejte na prohlídku k veterináři. Po běžném celkovém klinickém vyšetření lékař zkontroluje nejen řezáky, ale pomocí speciálního nástroje prohlédne i třenové zuby a stoličky, stav dásní a tváří. Třenové zuby a stoličky spodní čelisti přerůstají směrem

dovnitř, zraňují jazyk. Dokonce mohou přerůst natolik, že se protilehlé zuby dotýkají a vytvoří tzv. zubní můstek. Ten nejen znemožní pohyb jazyka, ale působí i jako mechanická překážka pro posun potravy a tekutin. Naopak v horní čelisti zuby přerůstají směrem ven a zraňují sliznici tváří nebo zarůstají do dásně. Tyto stavy jsou velmi bolestivé.

Veterinář může zuby zkrátit, což samo o sobě mnohdy nestačí. Je potřeba snažit se zjistit příčinu. Provedeme RTG vyšetření, které ukáže celý zub včetně kořenové části, může tak odhalit periapikální abscesy (lokální infekční ložiska u kořene zubu), případné fraktury, stav čelistních kloubů, denzitu kostní tkáně atd.

Poté veterinář zoubky ošetří. Řezáky lze někdy zkrátit bez anestezie, pro ošetření třenových zubů a stoliček je však nezbytná celková anestezie. Většinou je potřeba korekci zubů provádět po zbytek života v intervalu 4- 6 týdnů.

Zkrácením však péče nekončí. Je potřeba aplikovat podpůrné léky, např. analgetika (proti bolesti), antibiotika (proti zánětu), vitamíny atd.

Doma je třeba upravit krmení a zpočátku i příkrmovat nahrubo strouhanou stravou. Ke zlepšení stavu dásní a zpevnění závěsného aparátu zubů je důležitý dostatečný přísun vitamínu C. Morče je závislé na přísunu vit C potravou, není si ho schopno syntetizovat samo. Doporučená denní dávka pro dospělé morče je cca 5 mg/kg. Při zvýšeném stresu, onemocnění, v rekonvalescenci apod. samozřejmě potřeba vitamínu stoupá (30- 35 mg/kg) a nejvyšší je u gravidních a laktujících samic (až 60 mg/kg). Vitamín C je nezbytný pro tvorbu kolagenu, reguluje metabolismus aminokyselin, podporuje vstřebávání železa, pevnost krevních vlásečnic, stimuluje krvetvorbu, vývoj kostí i chrupavek... Velké množství „céčka“ obsahuje paprika, nať petrželky, šípek apod.

Prevencí problémů se zoubky je tedy vyvážené složení krmiva, dostatečný přísun vhodného okusu (ideální jsou větvičky ovocných stromů, minerální kostky), výběr chovných jedinců a pravidelná kontrola zdravotního stavu majitelem a alespoň jedenkrát ročně veterinářem.